

**EUSKAL HERRIKO LITURGIAN
KANTU BERRIAK ETA BERRITUAK
ETA GIZA ESKUBIDEAK**

Berrikuntza handia

Joan den mendearen erdialdetik aurrera sekulako lana egin da, liturgian, nola musikari dagokionez hala kantuen testuari dagokionez. Lerro hauetan testuari eman zaion tra-taerari lotuko natzaio. Hori ere, alde jakin batetik harturik. Autoreen giza eskubideak aintzat hartzeari edo ez hartzeari dagokionez.

Liturgiako testuek ez omen autorerik

Inoiz arazo hau harrotu izan dudanean, hala esan didate: Liturgi liburuetan ez da zilegi testuen autoreak aipatzea. Halerre, bada salbuespenik. Mezako irakurgaietan Bibliako testuen autoreak aipatzen dira, historikoenak nahiz tradiziozkoenak. Orduen liturgian ere aipatzen dira bai Bibliako testuenak, baina bestelako irakurgai luzeenak. Baina ez kantuenak.

Neure buruari galdegin izan diot: zergatik ez beste testu labur eta kantuenak? Gauza bera: zergatik ez: musikaren autoreenak? Ez dut erantzun arrazoizkorik aurkitu. Soil-soilik: Roma locuta, causa finita (Erromak hitz egin du, bukatu da arazoa).

Agian, norbaitentzat balio duen «arrazoibidea». Niretzat, al-diz, giza eskubideen beste urraketa handi bat gehiago. Egileak bere eskubideak ditu. Irakurleak ere bai. Egileak eskubidea du bere obra aitortu diezaioten. Irakurleak eskubidea du egilea zein eta nor den jakiteko; irakurtzen eta kantatzen ari den testua edo/eta musikaa zein testuingurutan egina den jakiteko.

Eliz hierarkiaren delako «lege» hori ez da legea, ez da zuzena, ez da gizabidezkoa. Gizabidearen aurka doa. Dela Elizaren Zuzenbide Kanonikoan datorrela (ez dakit hala ote den), dela ohiturazko sasi-tradizioan datorrela, dela... ez da gizabidezkoa; beraz, ez da lege.

Besterik ezean, egin beharrekoa

Askotan beharturik eta ohiturik gertatu ohi gara lege ez diren «legeak» ezinbestean jasan behar izaten. Eman dezagun horietakoa dela gorago aipatu dudan kasua.

Besterik gabe, besoak gurutzaturik utzi behar ote dugu barrabaskeria horrek nagusi izaten jarrai dezan. Ez, ezin gera gintzke esanez: nik ezin aldatu dut hori esanez.

Ez. Ezin gera gintzke planto eginik. Gutxienez, bi mailatan dakusat derrigorrez egin beharrekoa.

Batetik, Erromako instantzia zurrinak baino sentiberago diren – izan beharko luketen– tokian tokiko elizetako goi-instantziek egin beharrekoa. Alde batetik eta bestetik Erromako instantzia zurrin horietan jo beharko lukete. Bakarka nahiz taldeka. Eta ez instantzia hierarkikoez soilik, baita, eta batez ere, instantzia liturgiko, teologiko, pastoral, kanonikoez ere bai. Jakina, giza eskubideekiko sentiberatasuna –ez soilik, kasu baterako, ETaren biktimekikoena– jakintzat eta gauza errealtzat ematen dut.

Bestetik, autoreen izena liburu ofizialetan ez jartzearen zuzengabekeria, neurri batean konpontzeko balegoke biderik.

Zergatik ez argitara eman izen horiek liburu ofizialean separa bezala. Edo, bestela, Gotzaindegiko Aldiz karian edo tirada handi samarreko beste euskal aldizkari batean? Horretarako ez da aitzakiarik, ez da eragozpenik. Aski da giza eskubideekiko sentiberatasun-apur bat. Besterik ez. Hori eta gehiago zor zaio egileari, irakurleari.

Arazo larriagoa

Liturgiako testuen autoreekiko errespetu-falta, eskubide-urraketa, ez da bukatzen esandako puntu horrean.

Hau da larriagoa den hori: inolako begiramenik gabe, autoreen testuak aldatu egiten dira. Ez soilik ortografiari dagokionez. Edukia bera aldatzen da hainbat kasutan, neurri handian.

Arazoa ez litzateke izango hain larria, baldin eta adieraziko balitz zein aldaketa egin den, zergatik eta zeinek. Baina testuaren autorea aipatzen ez bada, askoz gutxiago adierazi ohi da egin ohi d(ir)en aldaketa(k).

Arazoa puzten ari naizela inork pentsa ez dezan, hona Orixeren gorazarre bati egin zaion mutilatzea. Orixeren Gorazarre batez ari naiz. “Urte Guziko Meza Bezperak” liburuan dakar Orixe, 444. or.; eta horren ordaina “Orduen Liturgia” delakoan dator, 586. or.:

ORIXE	ORDUEN LITURGIA
Odola atean zirtatuz	Aldendu zen Aingerua
Aingeru-epzata auldu zun,	ate odolduetatik;
itsas-ura lekutu zan	lekutu zen itsasoa,
etsaiak iretsi zitun.	etsaiak urperaturik.

Gure Orixe burua altxatuko balu! Arrazoi osoaz harrotuko lituzke tximistak eta trumoiak!

Zoritxarrez, testuak inolako adierazpenik gabe aldatze hau ez da liturgiaren mundukoa soilik. Horrelako edo antzeko bat

baino gehiago eginak gara, inondik ere, jende asko. Duela gutxi, adibidez, Xabier Leteren poesia batekin –"Sinesten dut egun batetan hilen naizela" delakoarekin– egin nuen horrelako esperientziarik. Nik, arazo jakin baterako, poesia hori nahi, Internetara jo eta, gutxienez, bi forma desberdinetan agertu zitzaidan. Jatorrizko liburuaren bila joan, eta Internekoetan hainbat aldaketa eginak zituztela egiaztatu nuen.

Bai. Askotan agertu ohi dugu sentiberatasun koxkorra giza eskubideekiko. Eskubide batzuekiko, bai, mila irrintzi eta mila oihu. Baina sentiberatasun globala urrun.

Dena den, gaurkoan, Liturgiaren munduko aldrebeskeria azpimarratu nahi nuen.

Lazkao, 2009-05-31
Dionisio Amundarain